

บทที่ 1

บทนำ

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

จากสาระในพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พุทธศักราช 2542 ที่ระบุให้การจัดการศึกษาต้องเป็นไปเพื่อพัฒนาคนไทยให้เป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ทั้งร่างกาย จิตใจ สติปัญญา ความรู้ คุณธรรม และจริยธรรมในการดำรงชีวิต โดยยึดหลักว่าผู้เรียนทุกคนมีความสามารถในการเรียนรู้ และพัฒนาตนเองได้ และถือว่าผู้เรียนมีความสำคัญที่สุด การจัดการศึกษาต้องเน้นความสำคัญในเรื่องของกระบวนการเรียนรู้ตลอดจนไปถึงการเสริมสร้างคุณธรรมเพื่อให้ผู้เรียนเกิดลักษณะที่พึงประสงค์ดังที่ระบุไว้ในหลักสูตรแห่งชาติ (national curriculum)

หลักสูตรแห่งชาติเป็นหัวใจของนโยบายการยกมาตรฐานการศึกษา หลักสูตรเริ่มต้นด้วยการให้สิทธิตามกฎหมายทางการเรียนรู้ให้แก่นักเรียนอย่างเต็มที่และชัดเจนหลักสูตรจะกำหนดสาระที่จะสอน และเป้าหมายความรู้จากการเรียนรู้ที่พึงมี (สตีบ์ส, 2000 อ้างถึงใน สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ, 2543) ซึ่งสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ (2542) ได้ให้ความหมายของมาตรฐานการศึกษาว่าหมายถึง “ข้อกำหนดทางการศึกษาที่เกี่ยวกับลักษณะที่พึงประสงค์ของการศึกษาเป็นคุณภาพที่ต้องการให้เกิดขึ้นในสถานศึกษา และเพื่อใช้เป็นหลักในการเทียบเคียงสำหรับการดูแล การตรวจสอบ การประเมินผล และการประกันคุณภาพการศึกษา”

สุวิมล ว่องวาณิช (2544) กล่าวว่าในการจัดทำมาตรฐานการศึกษาระดับการศึกษาขั้นพื้นฐานนั้น สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติได้มีการศึกษาโดยการระดมความคิดจากบุคคลที่เกี่ยวข้องกับการจัดการศึกษาทุกฝ่าย ผลการศึกษาปรากฏว่าได้ร่างมาตรฐานการศึกษาจำนวนทั้งสิ้น 27 มาตรฐาน ซึ่งจำแนกได้เป็น 3 ด้าน คือ มาตรฐานด้านผู้เรียน มาตรฐานด้านกระบวนการ และมาตรฐานด้านปัจจัย ในการจัดทำมาตรฐานการศึกษานั้นได้มีการพิจารณาให้สอดคล้องกับเป้าหมายการศึกษาชาติ หลักการหรือปรัชญาการศึกษา หลักสูตร นโยบาย และแผนการศึกษาแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคม ความต้องการของหน่วยงานที่เกี่ยวข้องของสังคมและประชาชนหากจะพิจารณาเฉพาะมาตรฐานด้านผู้เรียนจะมุ่งให้ผู้เรียนเป็นคนดีมีความสามารถ

เต็มตามศักยภาพและเรียนรู้อย่างมีความสุข เน้นการพัฒนาการทางด้านร่างกาย จิตใจ สติปัญญา อารมณ์และสังคม โดยได้กำหนดเป็นมาตรฐานไว้ 12 มาตรฐาน 38 ตัวบ่งชี้

จากสารระดังกล่าวดูจะเห็นได้ว่าทั้งเจตนารมณ์ของพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ ตลอดจนไปถึงมาตรฐานการศึกษาระดับการศึกษาขั้นพื้นฐานในด้านของผู้เรียนนั้นจะมุ่งเน้นไปที่การจัดการเรียนการสอนที่เป็นไปเพื่อประโยชน์ของผู้เรียนเป็นหลัก และผู้ที่จะสามารถจัดการเรียนการสอนเพื่อให้ผู้เรียนมีลักษณะต่างๆ ที่พึงประสงค์ตามมาตรฐานการศึกษาได้นั้นต้องเป็นผู้ที่มอบคุณความรู้ ประสิทธิภาพประสิทธิวิชาเพื่อให้ได้มาซึ่งความรู้ และศักยภาพต่างๆที่เป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ และบุคคลผู้นั้นก็คือครูผู้สอนนั่นเองซึ่งศาสตราจารย์นายแพทย์ประเวศ วะสี ประธานคณะกรรมการปฏิรูปการเรียนรู้ กล่าวไว้ในหนังสือ “ปฏิรูปการเรียนรู้ ผู้เรียนสำคัญที่สุด” ว่า

“หัวใจของการปฏิรูปการศึกษา คือ การปฏิรูปการเรียนรู้ หัวใจของการปฏิรูปการเรียนรู้ คือ การปฏิรูปจากกายวิชาเป็นตัวตั้ง มาเป็นยึดตัวมนุษย์ หรือผู้เรียนเป็นตัวตั้ง หรือที่เรียกว่า ผู้เรียนสำคัญที่สุด

ที่กล่าวว่าผู้เรียนสำคัญที่สุด ไม่ได้แปลว่าครูลดบทบาท หรือลดความสำคัญตรงกันข้ามครูกลับมีบทบาทและความสำคัญมากขึ้น...”

เช่นเดียวกับศาสตราจารย์สุมน อมรวิวัฒน์ ผู้ทรงคุณวุฒิด้านการเรียนการสอนท่านหนึ่ง กล่าวไว้ในหนังสือเล่มเดียวกันว่า

“การเป็นครูมีลักษณะเป็นวิชาชีพ ไม่ใช่อาชีพ เพราะวิชาชีพครูเป็นศาสตร์ที่ถือว่าผู้เรียนสำคัญที่สุด ครูศาสตร์จึงมีวิชาที่ครอบคลุมพัฒนาการทุกด้านทุกวัยของชีวิตผู้เรียน มีทฤษฎีและแนวปฏิบัติชัดเจนที่ส่งเสริมสร้างสรรคการเรียนรู้ ตลอดจนการวัดและประเมินประสิทธิภาพการเรียนรู้ ที่มุ่งตรงที่คุณลักษณะผู้เรียนเป็นสำคัญ” (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ, 2545)

การเปลี่ยนบทบาทของครูนั้นต้องเกิดขึ้นโดยตัวครูเองจึงจะเป็นการเปลี่ยนแปลงที่แท้จริง และยั่งยืน เหตุสำคัญของการแสดงบทบาทดังกล่าวคือความเชื่อของครูเกี่ยวกับการเรียนรู้ ที่ถูกต้องและสร้างสรรคนั้น ควรีลักษณะและขั้นตอนอย่างไร เพื่ออะไร และชี้วัดด้วยอะไร อย่างไร และ การจัดการกิจกรรมการเรียนการสอนเพื่อเสริมสร้างความรู้ดังกล่าวควรเป็นอย่างไร และ

ชีวิตด้วยอะไร อย่างไร ครูทุกคนต้องการทำหน้าที่ที่ถูกต้องและดีที่สุดเพื่อพัฒนาผู้เรียน และยุทธวิธีในการพัฒนาครูเพื่อช่วยให้ครูได้ปฏิบัติการเรียนรู้ของตนเองมีอยู่เป็นจำนวนมาก แต่ยุทธวิธีที่ได้รับศรัทธาโดยหน่วยงานและบุคคลผู้สนับสนุนครู และครูบางท่านที่ได้ปฏิบัติการเรียนรู้ของตนเองแล้ว คือ การวิจัยในชั้นเรียน (classroom action research) (สุวัฒนา สุวรรณเขตนิคม, 2545) ประกอบกับการที่พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ ในหมวด 4 มาตรา 24 และมาตรา 30 ที่ได้ให้ความสำคัญและสนับสนุนให้ครูใช้การวิจัยเป็นส่วนหนึ่งของการจัดการเรียนการสอนเพื่อพัฒนาการเรียนรู้ที่เหมาะสมให้กับผู้เรียน นั้นย่อมเป็นการแสดงให้เห็นว่าการที่ครูได้นำกระบวนการวิจัยมาใช้เป็นเสมือนหนึ่งเดียวกันกับกระบวนการเรียนการสอนได้แล้ว ผลดีที่จะเกิดตามมาคือเกิดการพัฒนาทักษะศักยภาพของตัวนักเรียนเองและยังเป็นการสะท้อนกลับมาได้ว่าตัวครูก็เกิดการพัฒนาศักยภาพไปด้วยเช่นกัน ทั้งนี้เนื่องจากในทุกๆ ขั้นตอนของกระบวนการวิจัยเปรียบเสมือนกับเป็นครูที่กำลังสอนตัวครูนั่นเอง เพราะในทุกๆ ก้าวของครูที่กำลังเดินอยู่บนเส้นทางการวิจัยนั้นได้สอนและสะท้อนให้ครูได้เกิดการคิด และหาเหตุผลมาตอบคำถามที่เกิดขึ้นอยู่เสมอ ซึ่งสิ่งเหล่านี้เองเป็นการแสดงให้เห็นว่าการวิจัยในชั้นเรียนเป็นวิถีทางแห่งการพัฒนาศักยภาพและความสามารถทางการเรียนรู้ที่ดีที่สุดและสำคัญ ที่สุดสำหรับครูทางหนึ่งซึ่งสอดคล้องกับสุวัฒนา สุวรรณเขตนิคม (2545) ที่ได้กล่าวว่า การวิจัยใน ชั้นเรียนนั้นก็เพื่อเสริมสร้างความรู้ ความคิด ปัญญา ความสามารถ และความดีของครูให้กว้างขวาง ลึกซึ้ง สูการพัฒนากิจการจัดการเรียนการสอนเพื่อสร้างปัญญาสู่การพัฒนาคุณภาพชีวิตของนักเรียนให้สามารถพึ่งตนเองในการพัฒนาตนเองจนเป็นที่พึ่งพาของผู้อื่นให้สามารถอยู่ร่วมกันในสังคม และธรรมชาติอย่างถูกต้องและสร้างสรรค์ การวิจัยในชั้นเรียนช่วยครูนักวิจัยให้สร้างเสริมขีดความสามารถของตนเองในการเขียนอธิบายคุณภาพของผลงานและกระบวนการปฏิบัติงานและการพัฒนางานการจัดการเรียนการสอนของตนเองได้อย่างมีความหมาย และแท้จริง

ด้วยความสำคัญของกระบวนการวิจัยดังกล่าวที่ก่อให้เกิดการพัฒนาศักยภาพทางการเรียนรู้ ดังนั้น ครูจะต้องมีกระบวนการวิจัยที่เป็นไปเพื่อการพัฒนาที่รอบด้านและก่อให้เกิดประโยชน์สูงสุดทั้งกับนักเรียนและตัวของครูเอง และจากการที่มีนักการศึกษาและนักวิจัยหลายท่านได้ให้ทัศนะไว้หลากหลายเกี่ยวกับกระบวนการวิจัยในชั้นเรียน แต่ทั้งนี้และทั้งนั้นในกระบวนการแรกของการวิจัยในชั้นเรียนที่นักการศึกษาและนักวิจัยส่วนใหญ่ได้ให้ความสำคัญและนำเสนอเป็นลำดับแรกคือ ขั้นตอนของการระบุปัญหาหรือการวิเคราะห์ปัญหานั้นเอง (problems analysis) (สกาวิรัตน์ ชุ่มเชย, 2543; ชาตรี เกิดธรรม, 2544; ประกอบ มณีโรจน์, 2544; สุวิมล ว่องวานิช, 2544; สุวัฒนา สุวรรณเขตนิคม, 2545; ชาตรี สำราญ, 2546) ซึ่งการที่ครูจะวิเคราะห์ปัญหานักเรียนได้นั้นต้องเกิดจากการที่ครูได้รู้จักนักเรียนเป็นรายบุคคลก่อน โดยการให้ข้อมูล

ยุทธวิธีต่างๆมาประกอบการวิเคราะห์ว่านักเรียนแต่ละคนมีพัฒนาการอยู่ในขั้นไหน มีสมรรถภาพทางด้านการเรียนรู้ และทางด้านของคุณธรรมจริยธรรมเป็นเช่นใด มีการพัฒนาถึงสภาพที่คาดหวังไว้หรือไม่ ซึ่งหากมีนักเรียนที่เกิดสภาวะของความแตกต่างระหว่างสภาพที่คาดหวังและสภาพที่เป็นจริงขึ้นแล้ว นั้นแสดงว่าได้เกิดปัญหาขึ้นกับนักเรียน (พิทักษ์ ม้าฮอส, 2543; ประกอบ มณีโรจน์, 2545; พิศราภา สาทรรอด, 2545)

จากสารระดังกล่าวนี เป็นหน้าที่ที่สำคัญสำหรับครูที่จะต้องหันกลับไปดูนักเรียนในความรับผิดชอบว่าเกิดปัญหาขึ้นหรือไม่ และเป็นปัญหาอย่างไรเพื่อนำไปสู่การกำหนดเป็นหัวข้อของการวิจัยเพื่อมุ่งแก้ปัญหาในเรื่องนั้นๆ ต่อไป แต่การที่ครูจะกำหนดปัญหาวิจัยหรือหัวข้อวิจัยที่เกิดประโยชน์กับห้องเรียนของตนได้แล้ว จะต้องเริ่มจากการที่ครูได้เข้าใจปัญหาที่เกิดขึ้นในห้อง โดยแท้จริงด้วย นั่นคือ ครูจะต้องรู้ว่านักเรียนแต่ละคนเกิดปัญหาอะไรบ้าง จากปัญหาของนักเรียนแต่ละคนนั้น กำลังแสดงให้เห็นว่าภายในห้องเรียนกำลังเกิดสภาพของปัญหาอะไรเป็นปัญหาเดียวหรือหลายปัญหา และถ้ามีปัญหที่เกิดขึ้นหลายปัญหาครูจะต้องลำดับความสำคัญของปัญหา โดยจะต้องหาทางแก้ไขปัญหามีความสำคัญจำเป็นที่สุดก่อน ซึ่งสอดคล้องกับที่สุวิมล ว่องวาณิช (2544) ที่กล่าวว่าหากสภาพที่เกิดขึ้นในห้องเรียนแสดงถึงปัญหาหลายประการที่ต้องการการแก้ไข ครูจำเป็นต้องจัดลำดับความสำคัญก่อนหลังของปัญหาเหล่านั้น หลังจากที่ครูได้ปัญหาสำหรับการวิจัยแล้ว ครูก็ต้องมีการเรียนรู้กับปัญหาที่เกิดขึ้นด้วยว่าเป็นปัญหาอะไร ลักษณะของปัญหานั้นคืออะไร ทำไมนักเรียนจึงเกิดปัญหาขึ้น สาเหตุที่เกิดปัญหามาจากอะไร เกี่ยวข้องกับใครบ้างซึ่งสิ่งเหล่านี้คือกระบวนการของการวิเคราะห์ปัญหานั้นเอง เพื่อนำผลที่ได้จากการวิเคราะห์ปัญหานี้ไปสู่การกำหนดเป็นคำถามวิจัยที่มีความสอดคล้องกับสภาพการณ์ที่เกิดขึ้นในห้องเรียนนั่นเอง

แต่ปัญหาสำคัญประการหนึ่งสำหรับครู คือเรื่องของการทำวิจัยของครูโดยที่ไม่เกี่ยวกับสภาพปัญหาที่แท้จริงที่เกิดขึ้นกับผู้เรียน และการที่ไม่ทราบว่าเป็นขณะนั้นนักเรียนของตนกำลังประสบปัญหาอะไร และปัญหาอะไรที่เป็นปัญหาที่สำคัญมากที่สุดซึ่งสมควรที่จะได้รับการแก้ไข ซึ่งการที่จะวิเคราะห์ได้ว่านักเรียนกำลังประสบปัญหาอะไรบ้างนั้นจำเป็นต้องอาศัยการรวบรวมข้อมูลอย่างเป็นระบบของครู (สุวิมล ว่องวาณิช, 2544 และ สุชาดา บวรกิตติวงศ์, 2546)

ดังจะเห็นได้จากแนวทางในการประเมินมาตรฐานผู้เรียนตามหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2544 ระบุว่าครูผู้สอนจะต้องใช้ข้อมูลต่างๆ ที่เกี่ยวข้องกับนักเรียนเพื่อนำมาใช้ในการ

ประเมินว่าผู้เรียนมีมาตรฐานดังที่ระบุไว้ในหลักสูตรหรือไม่ ซึ่งข้อมูลของนักเรียนเป็นพื้นฐานที่สำคัญและมีความจำเป็นอย่างมากที่ครูจะต้องนำไปใช้ในการวิเคราะห์สภาพปัญหาของนักเรียน โดยการอิงเกณฑ์มาตรฐานของผู้เรียนจากหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2544 สิ่งสำคัญคือในขณะนี้ครูมีกระบวนการในการวิเคราะห์ปัญหานักเรียนอย่างไรบ้าง และปัญหาที่ครูวิเคราะห์นั้นเป็นปัญหาที่สำคัญจำเป็นสำหรับการนำไปสู่การทำวิจัยในชั้นเรียนหรือไม่

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

การวิจัยในครั้งนี้ต้องการพัฒนาคู่มือการวิเคราะห์ปัญหานักเรียนในด้านคุณลักษณะของผู้เรียนโดยพิจารณาจากมาตรฐานด้านผู้เรียนของหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน และคุณลักษณะอันพึงประสงค์ตามหลักสูตรของโรงเรียนมัธยม โดยมีวัตถุประสงค์ดังต่อไปนี้

1. เพื่อวิเคราะห์คุณลักษณะอันพึงประสงค์ของผู้เรียน
2. เพื่อศึกษาปัญหาของครูในการวิเคราะห์ปัญหาของนักเรียน
3. เพื่อวิเคราะห์กระบวนการใช้ข้อมูลของครูในการวิเคราะห์ปัญหาของนักเรียน
4. เพื่อพัฒนาคู่มือการวิเคราะห์ปัญหานักเรียนสำหรับครูมัธยมศึกษา
 - 4.1 การสร้างคู่มือ
 - 4.2 การตรวจสอบคุณภาพของคู่มือ
 - 4.3 การทดลองใช้และปรับปรุงคุณภาพของคู่มือ

ขอบเขตของการวิจัย

การวิจัยในครั้งนี้เป็นการพัฒนาคู่มือการวิเคราะห์ปัญหานักเรียนสำหรับครูมัธยมศึกษา เพื่อการตอบสนองต่อกลุ่มเป้าหมายหลักที่เป็นครูประจำชั้นนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 โดยลักษณะของปัญหาที่จะวิเคราะห์นั้นเป็นปัญหาที่อยู่ภายใต้กรอบคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2544 ซึ่งใช้เป็นเป้าหมายหลักในการพัฒนานักเรียนโดยปัญหาของนักเรียนนั้นผู้วิจัยจะทำการกำหนดจากพฤติกรรมหรือลักษณะของนักเรียนที่ไม่เกิดขึ้นหรือไม่เป็นไปตามคุณลักษณะอันพึงประสงค์นี้ซึ่งคู่มือที่ผู้วิจัยพัฒนาขึ้นจะมีความครอบคลุมในเรื่องของการวิเคราะห์ปัญหาที่ไม่เป็นไปตามคุณลักษณะอันพึงประสงค์และสาระความรู้ที่นำเสนอในส่วนของข้อมูลและแนวทางของโรงเรียนในการพัฒนาและวิเคราะห์ปัญหานักเรียนนั้น ผู้วิจัยนำเสนอ

ภายใต้บริบทของโรงเรียนสาธิตจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัยฝ่ายมัธยมที่ผู้วิจัยเลือกเป็นกรณีศึกษาในการทำการวิจัย

คำจำกัดความที่ใช้ในการวิจัย

คุณลักษณะอันพึงประสงค์ของนักเรียน หมายถึง มาตรฐานทางการเรียนรู้ที่ต้องการให้เกิดกับผู้เรียนตามหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2544 อันประกอบไปด้วยคุณลักษณะ 9 ข้อ ดังต่อไปนี้ คือ (1) เห็นคุณค่าของตนเอง มีวินัยในตนเอง ปฏิบัติตนตามหลักธรรมของพระพุทธศาสนา หรือศาสนาที่ตนนับถือ มีคุณธรรม จริยธรรม และค่านิยมอันพึงประสงค์ (2) มีความคิดสร้างสรรค์ ใฝ่รู้ ใฝ่เรียน รักการอ่าน รักการเขียน และรักการค้นคว้า (3) มีความรู้อันเป็นสากล รู้เท่าทันการเปลี่ยนแปลงและความเจริญก้าวหน้าทางวิทยาการ มีทักษะและศักยภาพในการจัดการ การสื่อสารและการใช้เทคโนโลยี ปรับวิธีการคิดวิธีการทำงานได้เหมาะสมกับสถานการณ์ (4) มีทักษะและกระบวนการ โดยเฉพาะทางคณิตศาสตร์ วิทยาศาสตร์ ทักษะการคิด การสร้างปัญหา และทักษะในการดำเนินชีวิต (5) รักการออกกำลังกาย ดูแลตนเองให้มีสุขภาพและบุคลิกภาพที่ดี (6) มีประสิทธิภาพในการผลิตและการบริโภค ค่านิยมเป็นผู้ผลิตมากกว่าผู้บริโภค (7) เข้าใจในประวัติศาสตร์ของชาติไทยภูมิใจในความเป็นไทยเป็นพลเมืองดี ยึดมั่นในวิถีชีวิตและการปกครองระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์เป็นประมุข (8) จิตสำนึกในการอนุรักษ์ภาษาไทย ศิลปวัฒนธรรม ประเพณี กีฬา ภูมิปัญญาไทย ทรัพยากรธรรมชาติและพัฒนาสิ่งแวดล้อม (9) รักประเทศชาติและท้องถิ่นมุ่งสร้างประโยชน์และสิ่งที่ดีงามให้สังคม

นักเรียน หมายถึง ผู้ที่กำลังศึกษาอยู่ในช่วงชั้นที่ 3 ของหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2544

ปัญหานักเรียน หมายถึง สภาพความเป็นจริงที่เกิดขึ้นของนักเรียนในปัจจุบันที่มีความไม่สอดคล้องกับสภาพความคาดหวังหรือไม่บรรลุเป้าหมายตามที่กำหนดไว้ในคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2544 ซึ่งเป็นสิ่งจำเป็นที่ต้องได้รับการแก้ไข

การวิเคราะห์ปัญหานักเรียน หมายถึง การพิจารณาพฤติกรรม และคุณลักษณะต่างๆ ของนักเรียนที่ไม่เป็นไปตามคุณลักษณะอันพึงประสงค์ตามที่ระบุไว้ในหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน

พุทธศักราช 2544 ซึ่งเป็นการพิจารณาอย่างเป็นขั้นตอน และทำการบันทึกผลที่ได้จากการพิจารณา นักเรียนไว้ในทุกๆ ขั้นตอน เพื่อเป็นการระบุปัญหาที่เกิดขึ้น และเพื่อพิจารณาหาสาเหตุสำคัญในแต่ละปัญหา

คู่มือการวิเคราะห์ปัญหานักเรียนสำหรับครูมัธยมศึกษา หมายถึง เอกสารเกี่ยวกับการวินิจฉัยปัญหานักเรียนที่ไม่เป็นไปตามคุณลักษณะอันพึงประสงค์ โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อให้ครูนำไปใช้แล้วสามารถวิเคราะห์ปัญหาที่เกิดขึ้นกับนักเรียนออกมาได้ตรงกับสภาพความเป็นจริง และทำให้ครูได้ปัญหาที่สำคัญจำเป็นที่จะต้องรีบแก้ไขหรือบรรเทาปัญหาได้ โดยภายในคู่มือจะประกอบไปด้วย **บทที่ 1** เป็นบทนำเพื่อให้ครูได้เห็นความสำคัญของการวิเคราะห์ปัญหานักเรียน และเป็นการเตรียมความพร้อมของครูก่อนการใช้คู่มือ **บทที่ 2** เป็นการนำเสนอสาระความรู้เกี่ยวกับคุณลักษณะและมาตรฐานของผู้เรียน เพื่อให้ครูใช้เป็นเป้าหมายในการพัฒนานักเรียน และ **บทที่ 3** เป็นการนำเสนอแนวทางการวิเคราะห์ปัญหานักเรียนอันประกอบไปด้วยขั้นตอนและเครื่องมือการวิเคราะห์ปัญหานักเรียน

คุณภาพของคู่มือ หมายถึง การศึกษาถึงความถูกต้อง ความเหมาะสม และความชัดเจนของเนื้อหาสาระต่างๆ ที่นำเสนอในคู่มือ ตลอดจนประโยชน์ของคู่มือในการนำไปใช้ โดยมีเกณฑ์การศึกษาคุณภาพของคู่มือตามหลักการเขียนคู่มือที่ดี ตามแนวคิดของทิสนา แชมมณี (2538) ดังต่อไปนี้

1. ควรทำความเข้าใจให้ชัดเจนก่อนว่า คู่มือที่จะเขียนขึ้นนี้เป็นคู่มือสำหรับใคร ใครเป็นผู้ใช้
2. กำหนดวัตถุประสงค์ให้ชัดเจนว่า ต้องการให้ผู้ใช้ได้อะไรบ้าง
3. ควรมีส่วนนำที่จูงใจผู้ให้ว่าคู่มือนี้จะช่วยผู้ให้ได้อย่างไร ผู้ใช้จะได้รับประโยชน์อะไรบ้าง
4. ควรมีส่วนที่ให้หลักการหรือความรู้ที่จำเป็นแก่ผู้ใช้ ในการใช้คู่มือเพื่อให้การใช้คู่มือเกิดประสิทธิภาพสูงสุด
5. ควรมีส่วนให้คำแนะนำผู้ใช้เกี่ยวกับการเตรียมตัวการเตรียมเครื่องมือ วัสดุ อุปกรณ์และสิ่งจำเป็นต่างๆ
6. ควรมีส่วนให้คำแนะนำผู้ใช้เกี่ยวกับขั้นตอนในการทำสิ่งใดสิ่งหนึ่งซึ่งควรมีคุณสมบัติดังนี้

- 6.1 ความถูกต้อง เนื้อหาสาระที่ให้นั้นควรมีความถูกต้องช่วยให้ผู้ใช้
ทำสิ่งนั้นได้
- 6.2 ความเพียงพอ ให้ข้อมูล รายละเอียด ที่เพียงพอที่จะช่วยให้
สามารถทำสิ่งนั้นๆ ได้สำเร็จ
- 6.3 ความเหมาะสมของการเรียงลำดับขั้นตอน ขั้นตอนการทำจะต้อง
มีการเรียงลำดับอย่างเหมาะสม ซึ่งจะช่วยให้ผู้ใช้สามารถทำสิ่งนั้นๆ ได้อย่างถูกต้องรวดเร็วและ
ประหยัด
- 6.4 ความชัดเจนของภาษาที่ใช้ ภาษาที่ใช้จะต้องสามารถสื่อให้ผู้ใช้
เข้าใจตรงกับผู้เขียน ไม่มีความคลุมเครือ หรือทำให้ผู้ใช้เกิดความเข้าใจผิด และภาษาที่ใช้จะช่วยให้
ผู้ใช้เกิดความเข้าใจได้ง่าย หากสิ่งใดลำบากหรือซับซ้อนยากแก่การเขียนควรใช้เทคนิคอื่นๆ
ประกอบ เช่นการใช้ภาพประกอบ การใช้การเปรียบเทียบ เป็นต้น
- 6.5 ความครอบคลุมของสาระที่ให้ควรให้คำแนะนำและชี้แจงเหตุผล
เกี่ยวกับสิ่งที่ควรทำ และไม่ควรรทำ เช่น เคล็ดลับ หรือเทคนิควิธีต่างๆ ที่จะช่วยให้การทำสิ่งนั้นๆ
สำเร็จได้
7. ควรใช้เทคนิคต่างๆ ในการช่วยให้ผู้ใช้คู่มือสามารถใช้คู่มือได้โดยสะดวก เช่น
การจัดรูปเล่ม ขนาด การเลือกตัวอักษร ขนาดตัวอักษร การใช้ตัวดำ การใช้สี การใช้ภาพ การใช้การ
ตีกรอบ การเน้นข้อความบางตอน เป็นต้น

ประสิทธิภาพของคู่มือ หมายถึง ประโยชน์ของคู่มือในทางปฏิบัติด้วยการนำคู่มือไป
ทดลองใช้จริง โดยอาจารย์ประจำชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 จำนวน 2 ท่าน เพื่อศึกษาประสิทธิภาพของ
คู่มือจากการใช้ว่าสามารถช่วยให้ครูวิเคราะห์ปัญหาได้อย่างตรงตามสภาพที่เกิดขึ้นจริงภายใน
ห้องเรียนได้มากน้อยเพียงใด และผลจากการใช้คู่มือนี้จะต้องช่วยให้ครูได้มองเห็นแนวทางในการ
แก้ปัญหาที่เกิดขึ้นกับนักเรียนได้

ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

1. เพื่อให้ครูมีกระบวนการในการวิเคราะห์ปัญหานักเรียนที่มีความสอดคล้องกับแนวทาง
ของการปฏิรูปการศึกษาตามบทบัญญัติแห่งพระราชบัญญัติการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช

2. เพื่อให้ครูได้ใช้คู่มือที่ผู้วิจัยพัฒนาขึ้นในการวิเคราะห์สภาพปัญหาที่เกิดขึ้นในห้องเรียน ซึ่งเป็นคู่มือที่สอดคล้องกับหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน การจัดการเรียนการสอน และการประเมินผลตามการปฏิรูปการศึกษาและมาตรฐานการศึกษาเพื่อการประเมินคุณภาพระดับการศึกษาขั้นพื้นฐานในด้านผู้เรียนที่ชัดเจนและเป็นระบบและสะดวกต่อการใช้งานอันจะนำไปสู่การติดต่อประสานสัมพันธ์ระหว่างนักเรียน ผู้ปกครอง ครู และบุคคลอื่นๆ ที่เกี่ยวข้องเพื่อที่จะร่วมกันแก้ไขคุณลักษณะที่ไม่เป็นไปตามที่มาตรฐานการศึกษาขั้นพื้นฐานได้ระบุไว้ หรือสนับสนุนส่งเสริมคุณลักษณะที่พึงประสงค์ได้ทันทั่วถึง

3. คู่มือเพื่อใช้ในการวิเคราะห์สภาพปัญหาของนักเรียนที่ผู้วิจัยพัฒนาขึ้นมิใช่เพื่อใช้เป็นเครื่องมือสำหรับครูประจำชั้นที่ต้องการทำวิจัยในชั้นเรียนเท่านั้น แต่ยังสามารถเป็นประโยชน์แก่ครูท่านอื่นๆ ที่จะนำไปใช้ในการวิเคราะห์ปัญหานักเรียนของตนเองเพื่อนำไปพัฒนาหรือแก้ไขปัญหานักเรียนต่อไป

คุนยวิทยทรพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย